

กลยุทธ์และแผนการจัดการ คุณภาพน้ำ

เพื่อการพัฒนาระบบที่ยั่งยืน

ดร. วิจารณ์ สิมาฉายา

ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สถ. การจัดประชุมเวทีสาธารณะนโยบายน้ำ (TRF Water Policy Public
Forum)

ตั้งแต่ ๑๓ ถึง ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ สํานักงานเลขาธิการสภาทรัพยากรน้ำ

THE GLOBAL GOALS

For Sustainable Development

เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้
และมีการบริหารจัดการน้ำและการ
สุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน

เป้าประสงค์ 6.3 ปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดย
การลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะและลดการ
ปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย
ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านกระบวนการลง
เครื่องหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่และ
การใช้ซ้ำที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนทั่วโลก
ภายในปี 2573

A Watershed

ลุ่มน้ำ

วัฏจักรน้ำของประเทศไทย

ปริมาณน้ำฝน 736,802 ล้าน ม.³

ฝนเฉลี่ย 1,455 มม./ปี

ปริมาณน้ำท่าธรรมชาติ
285,227 ล้าน ม.³/ปี

ความจุแหล่งเก็บกัก
79,890 ล้าน ม.³ (โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ)

ความต้องการน้ำเกษตร 114,000 ล้าน ม.³/ปี

ความต้องการน้ำอุปโภค บริโภค และ
อุตสาหกรรม 10,700 ล้าน ม.³/ปี

น้ำที่ผันลงสู่แม่น้ำขนาดใหญ่
102,809 ล้าน ม.³/ปี

สูญน้ำบาดาล 3,500 ล้าน ม.³/ปี

น้ำท่าไหลออก
224,024 ล้าน ม.³/ปี
น้ำท่าเฉลี่ย 3,496 ล้าน ม.³/คน/ปี

อ่างไทย

การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

ที่มา : เว็บไซต์ กปร. http://www.rdpb.go.th/rdpb/upload/Download/Download/associate_120355_1.pdf

ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์และแผนต่างๆ

ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
และพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง

วิสัยทัศน์ประเทศ

“ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

เป็นประเทศพัฒนาแล้ว

ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ 12

ยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ

ขับเคลื่อนโดย

- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี
- แผนปฏิบัติการ 60-64
- แผนงานบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

THE GLOBAL GOALS For Sustainable Development

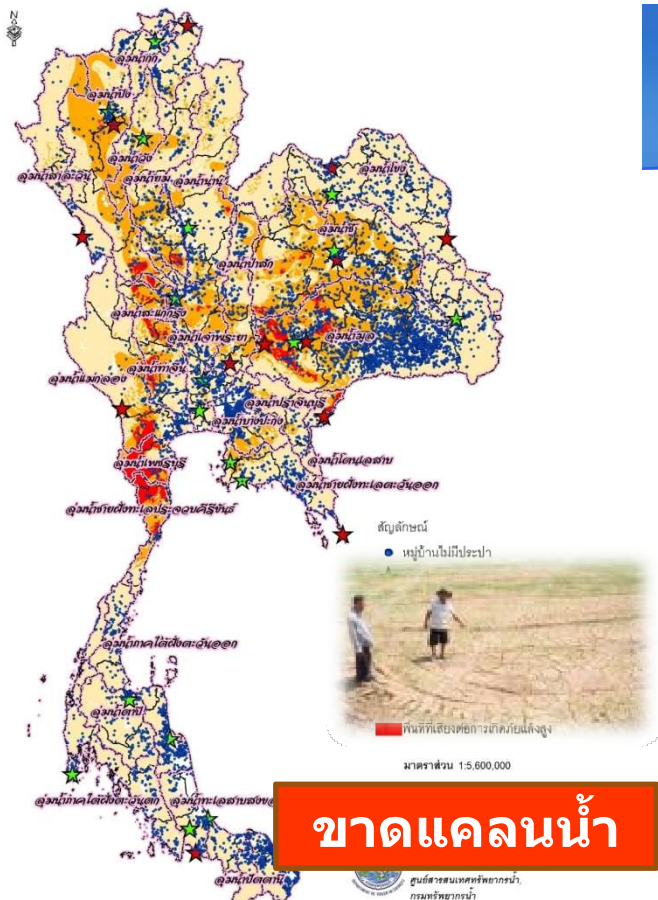

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

การบูรณาการ
เชิงพื้นที่

การสนับสนุน
ยุทธศาสตร์อื่นๆ

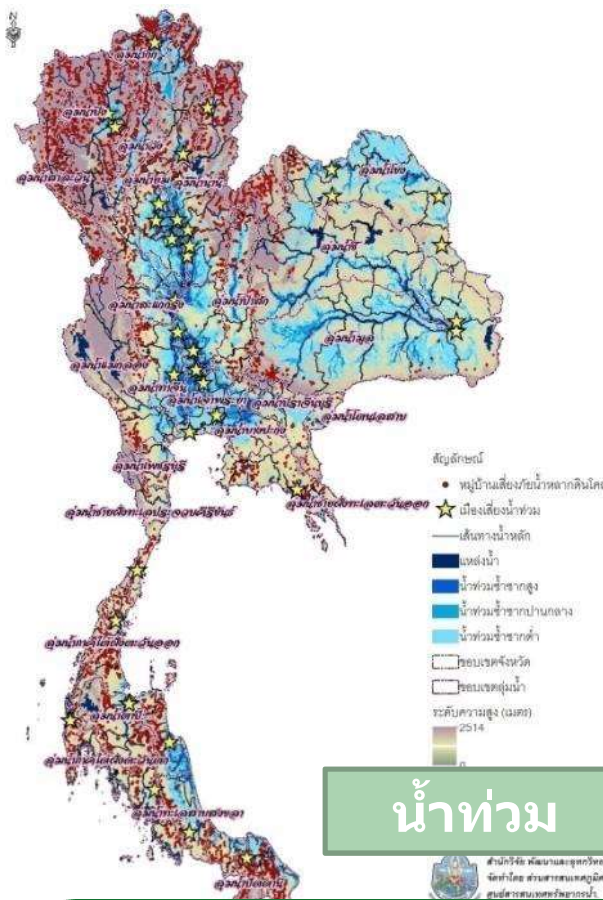

ขาดแคลนน้ำ

เสียหายปี48 : 7,565 ล้านบาท
กระทบ 11 ล้านคน

ไม่มีระบบประปา 7,490 หมู่บ้าน

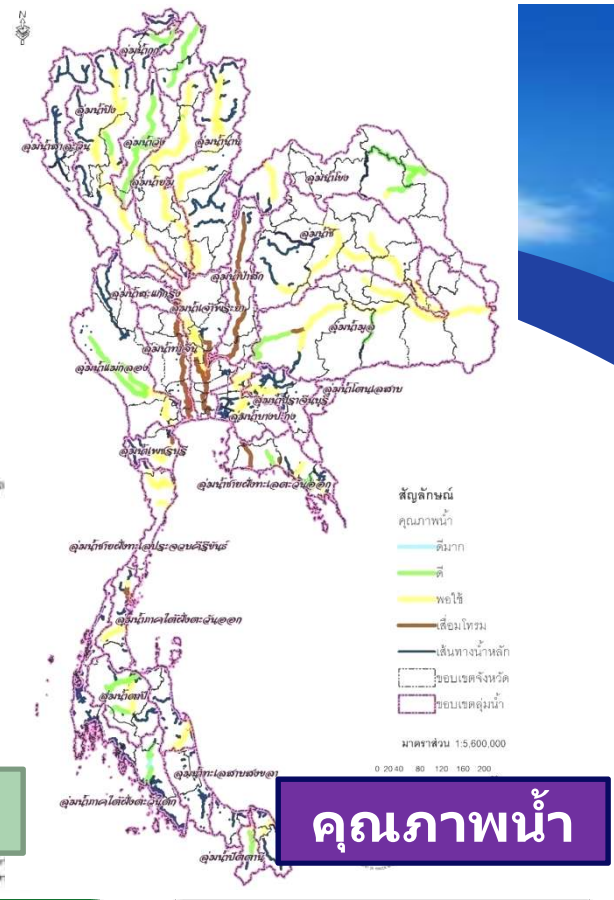
พื้นที่เกษตรนอกเขต 120 ล้านไร่
เสี่ยงปานกลาง-สูง 26.55 ล้านไร่

น้ำท่วม

เสียหายปี54: 1.44 ล้านล้านบาท
กระทบ 12.8 ล้านคน/เสียชีวิต
813 คน

พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม 26.8 ล้านไร่
เสี่ยงปานกลาง-สูง 9.8 ล้านไร่

คุณภาพน้ำ

คุณภาพน้ำเสื่อม
โทรมปานกลาง-มาก
9 ลุ่ม

ลุ่มน้ำเฝ้าระวัง
น้ำเค็มรุก 8 ลุ่ม

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ปี พ.ศ. 2558-2569

1

กลางน้ำ

การจัดการน้ำ
อุปโภคบริโภค

2

กลางน้ำ

การสร้าง ความ
มั่นคงของน้ำ
ภาคการผลิต
(เกษตร/อุตสาหกรรม)

3

กลางน้ำ

การจัดการ
น้ำท่วมและ
อุทกภัย

4

ปลายน้ำ
และคุณภาพน้ำ

การจัดการ
คุณภาพน้ำ

5

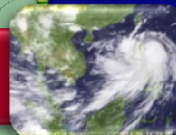
ต้นน้ำ

การอนุรักษ์พื้นที่
สภาพป่าต้นน้ำที่
เสื่อมโทรมและ
ป้องกันการพังทลาย
ของดิน

6

การบริหารจัดการ

คพ.

กรอ.

กทม.

ชป.

หลักการ

ควบคุมปริมาณน้ำเสียที่ไหลลงสู่ลำน้ำธรรมชาติ
ไม่ให้เกินกว่าค่าขีดความสามารถรับได้ของแหล่งน้ำ

เน้นการลดมลพิษที่แหล่งกำเนิดเพื่อประหยัดต้นทุน
ในการบำบัดน้ำเสีย

สัญลักษณ์

คุณภาพน้ำ

ดีมาก

ดี

พอใช้

เสื่อมโทรม

เส้นทางน้ำหลัก

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตลุ่มน้ำ

ระดับความสูง (เมตร)

2514

0

มาตราส่วน 1:5,600,000

0 20 40 80 120 160 200 กิโลเมตร

ข้อมูลโดย: กรมควบคุมมลพิษ
จัดทำโดย: ส่วนสารสนเทศภูมิศาสตร์
ศูนย์สารสนเทศทรัพยากรน้ำ
กรมทรัพยากรน้ำ

เป้าประสงค์

แหล่งน้ำทั่วประเทศมีคุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้ขึ้นไป

การควบคุมความเค็มปากแม่น้ำ ณ จุดควบคุม ไม่ให้เกิน
มาตรฐานของการเกษตรและการประปา

คพ.

กรอ.

กทผ.

ชป.

เป้าประสงค์

- แหล่งน้ำทั่วประเทศมี**คุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้ขึ้นไป**
- **การควบคุมความเค็ม**ปากแม่น้ำ ณ จุดควบคุม **ไม่ให้เกินมาตรฐาน**ของการเกษตรและการประปา

พื้นที่วิกฤต/เฝ้าระวัง

น้ำเสีย

ท่าจีน เจ้าพระยา ป่าสัก มูล ชี

น้ำเค็ม

ท่าจีน เจ้าพระยา บางปะกง ปราจีนบุรี แม่กลอง

มาตราส่วน 1:5

0 20 40 80 120 160

ข้อมูลโดย: กรมควบคุมมลพิษ
จัดทำโดย: ส่วนสารสนเทศภูมิศาสตร์
ศูนย์สารสนเทศทรัพยากรน้ำ
กรมทรัพยากรน้ำ

เขื่อนภูมิพล

กลยุทธ

เขื่อนสิริกิติ์

เขื่อนป่าสัก

เขื่อนนพรัตน์/
ศรีนครินทร์

- พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

- ลดน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด

- การกำจัดวัชพืชและขยะมูลฝอยในแหล่งน้ำ

- การผลักดันน้ำเค็ม

ใช้น้ำจืดผลักดัน

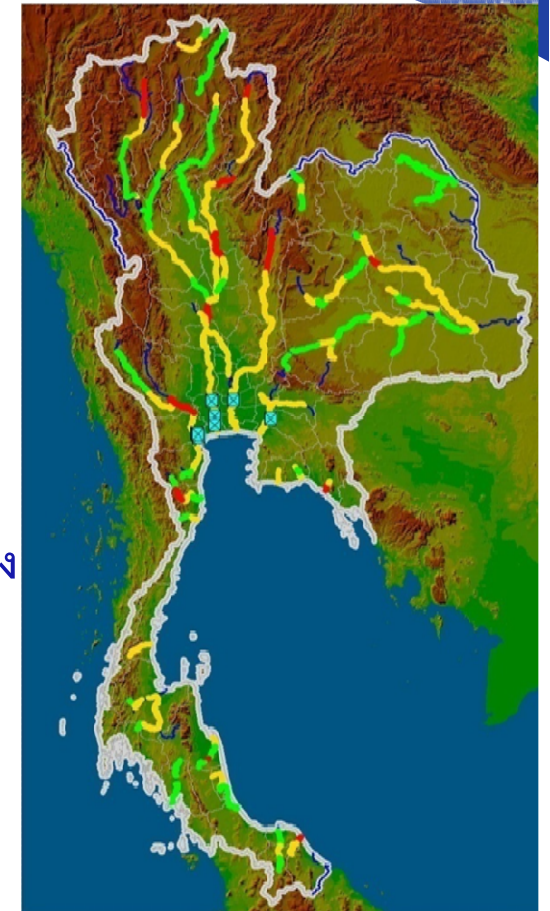
อาคารบังคับน้ำ/ประตูระบายน้ำ

เป้าหมายตามศักยภาพ

ผลสัมฤทธิ์ระยะเร่งด่วน/สั้น

- ลดของเสียที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำ เพื่อให้คุณภาพน้ำเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนด
 - ▣ พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน → 21 แห่ง
 - ▣ การกำจัดวัชพืชและขยะมูลฝอยในแหล่งน้ำ → เจ้าพระยา ท่าจีน ชี (พอง) บางปะกง
- ป้องกันและเตือนภัยวิกฤติคุณภาพน้ำในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ท่าจีน สะแกกรัง โขง (อีสาน) ชีแม่กลอง บางปะกง มูล (ลำตะคอง) ปิง วัง ยมน่าน ทะเลสาบสงขลา เพชรบุรี
 - ▣ กำหนดสัดส่วนการระบายมลพิษ → กลุ่มน้ำเจ้าพระยา ท่าจีน ป่าสัก มูล ชี
 - ▣ การผลักดันน้ำเค็ม → ไม่ให้เกินมาตรฐานของการเกษตรและการประปา

ปม.

อส.

พด.

เป้าประสงค์

➡ ฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม เพื่อให้ได้พื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ

➡ ป้องกันการสูญเสียหน้าดิน ในพื้นที่เกษตรลาดชัน เพื่อการชลอหน้าดินในลุ่มน้ำ

พื้นที่วิกฤต

พื้นที่วิกฤตรุนแรง 12 จังหวัด

จ.เพชรบูรณ์ จ.พิษณุโลก จ.สุโขทัย จ.น่าน จ.ลำปาง จ.อุบลราชธานี จ.นครราชสีมา
จ.เลย จ.กระบี่ จ.เชียงใหม่ จ.ตาก และ จ.แม่ฮ่องสอน

พื้นที่วิกฤต 33 จังหวัด

เช่น จ.กาญจนบุรี จ.กำแพงเพชร จ.จันทบุรี จ.ฉะเชิงเทรา จ.ชัยภูมิ จ.ชุมพร
จ.เชียงราย จ.ตรัง จ.ตราด จ.บุรีรัมย์ จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.พะเยา จ.พังงา

พื้นที่อื่นๆ

กลยุทธ์

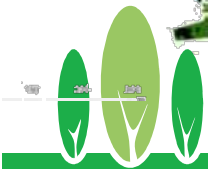
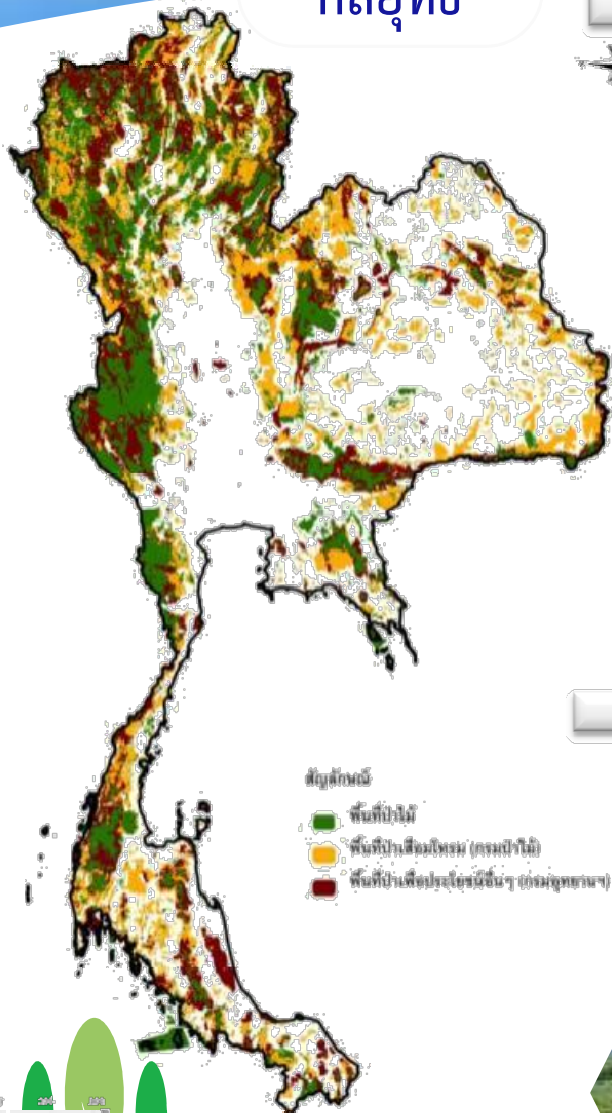
การอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม

- การปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรม
- การก่อสร้างฝายชะลอน้ำประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่ต้นน้ำ
- การกำหนดมาตรการแนวทางการใช้ประโยชน์และพัฒนาที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์

การป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดิน

- การปลูกพืชคลุมดิน
- การปลูกไม้ยืนต้นพร้อมจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
“ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวลดล้อม ”

เป้าหมาย 20 ปี

- คุณภาพน้ำแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 95
- น้ำเสียชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 93

← น้ำ →

เป้าหมาย ปี 60

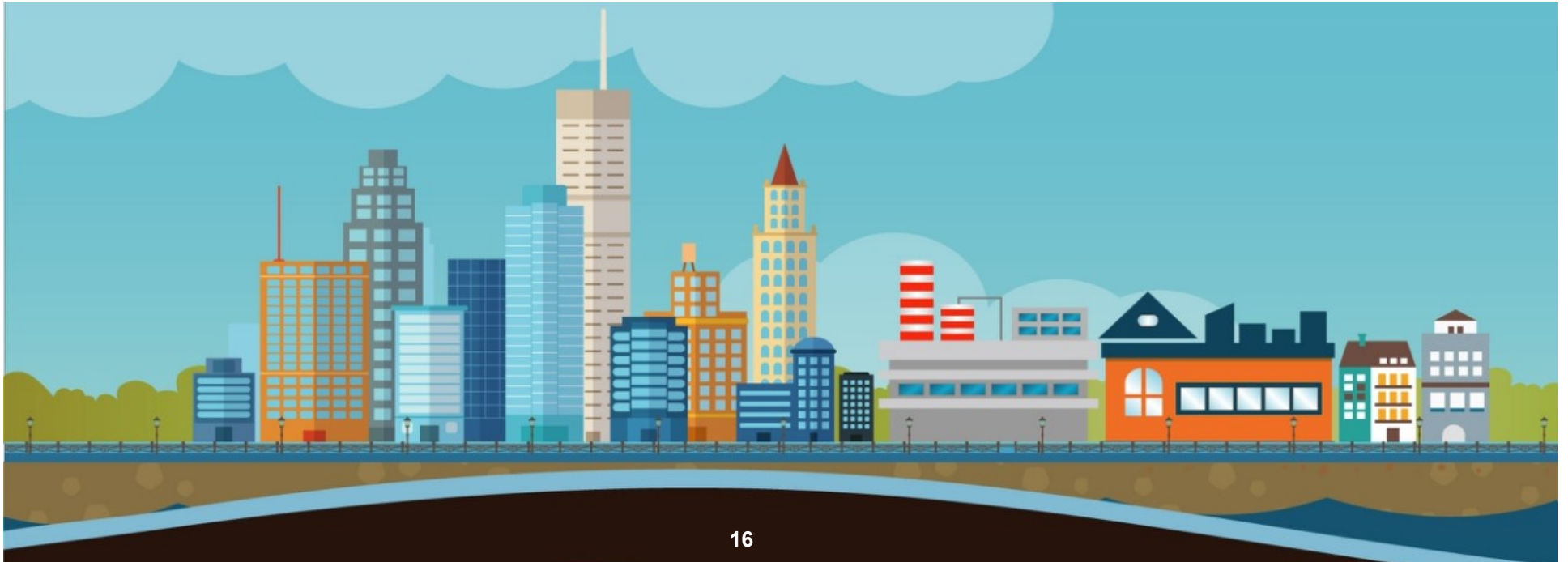

- คุณภาพน้ำแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 76
- น้ำเสียชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 46.5

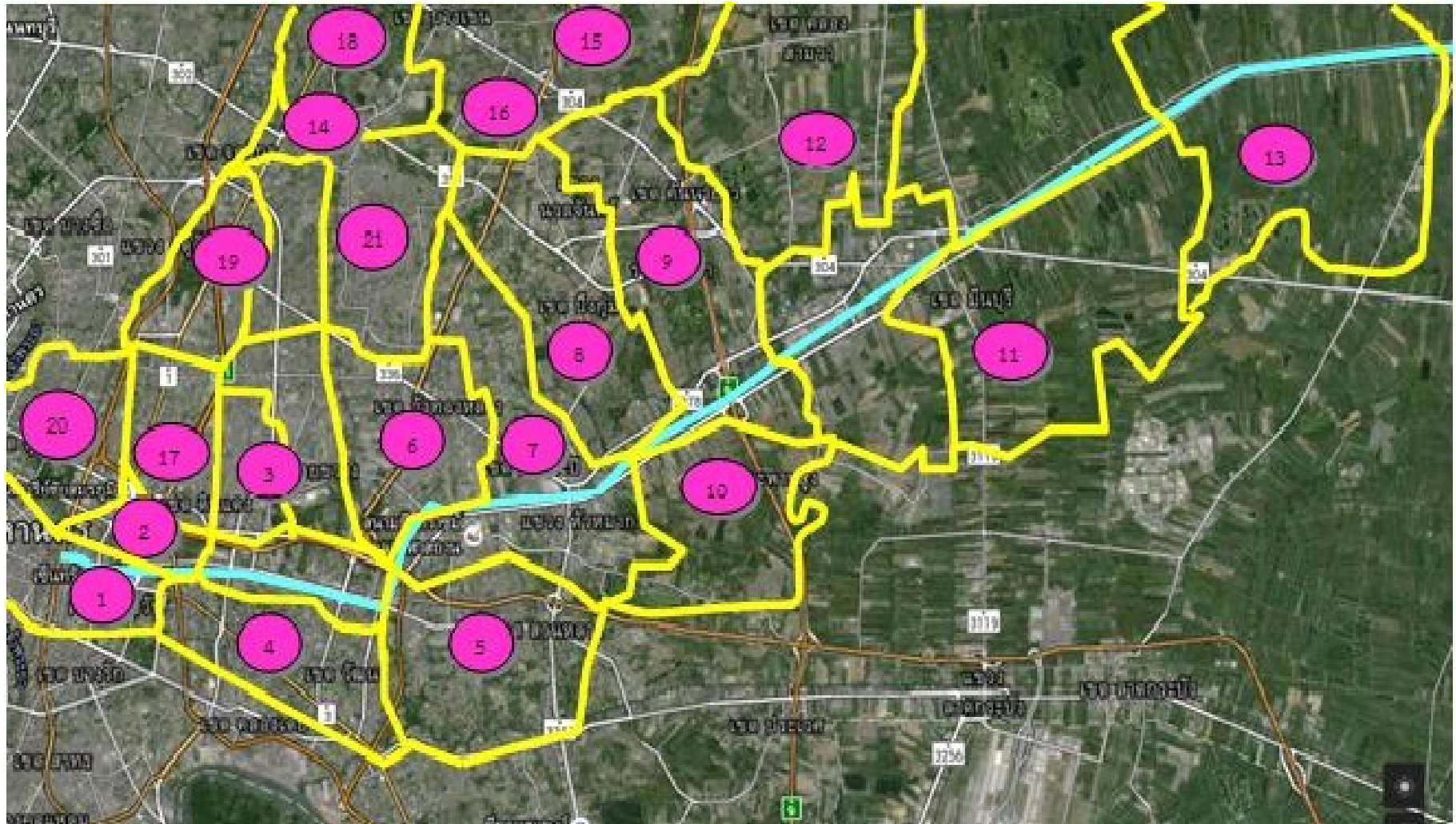

การตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษริมคลองแสนแสบ (ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อให้คลองแสนแสบสะอาด)

พื้นที่ดำเนินการ

กรุงเทพมหานคร จำนวน 21 เขต
ที่ติดริมคลองแสนแสบและคลองสาขา

จำนวนแหล่งกำเนิดมลพิษ

ริมคลองแสนแสบ

และคลองสาขา

21 เขต

โรงพยาบาล
62 แห่ง

ภัตตาคาร
ร้านอาหาร
107 แห่ง

ตลาด
14 แห่ง

โรงแรม
66 แห่ง

อาคารชุด
144 แห่ง

ศูนย์การค้า
ห้างสรรพสินค้า
81 แห่ง

ที่ดินจัดสรร
157 แห่ง

21 เขต

แหล่งกำเนิดน้ำเสีย

631 แห่ง

ผลการตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ ริมคลองแสนแสบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

ที่	ลักษณะ การประกอบ กิจการ	จำนวน แหล่งกำเนิด มลพิษ ที่เข้าตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบน้ำทิ้ง				ไม่ปฏิบัติ ตาม ม. 80	หมายเหตุ
			เป็นไปตามค่า มาตรฐาน		ไม่เป็นไปตาม มาตรฐาน			
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1	โรงแรม	41	7	17.07	34	82.93	1	
2	อาคารชุด	28	6	21.43	22	78.57	2	
3	โรงพยาบาล	37	19	51.35	18	48.65	-	
4	ห้างสรรพสินค้า	18	4	23.53	13	76.47	1	ไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำได้ 1 แห่ง
5	ตลาด	2	0	0	0	0	1	ไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำได้ 2 แห่ง
6	หอพัก	1	1	100	0	0	-	
7	ร้านอาหาร	1	0	0	1	100	-	
รวม		128	37	29.6	88	70.4	6	

หมายเหตุ : แหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติตามกฎหมาย หมายถึง กรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. แหล่งกำเนิดมลพิษที่ได้รับการตรวจสอบ มีการระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด หรือไม่มีการระบายมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม
2. แหล่งกำเนิดมลพิษที่ได้รับการตรวจสอบและยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นๆ มีการปรับปรุงแก้ไขระบบบำบัดน้ำเสีย หรือกำจัดของเสียตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ

แหล่งกำเนิดมลพิษที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มากที่สุด 3 อันดับแรก

1 โรงแรม

จำนวน 34 แห่ง (38.64 %)

2 อาคารชุด

22 แห่ง (25 %)

3 โรงพยาบาล

18 แห่ง (20.45 %)

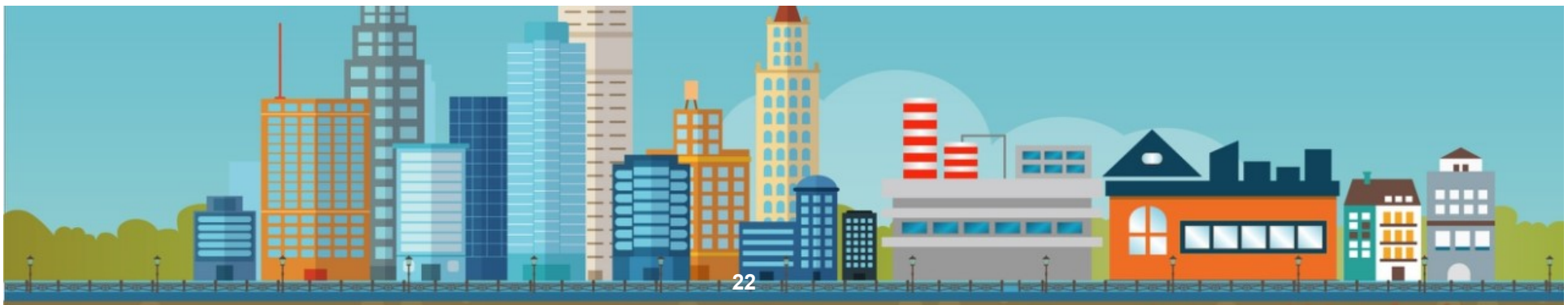

ปัญหา อุปสรรค

1. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ไม่สามารถหาเอกสารการอนุญาตให้ได้
2. แหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อสร้างมานานแล้ว เช่น อาคารชุดบางแห่ง ไม่มีนิติบุคคลหรือผู้ดูแลระบบบำบัดน้ำเสียบางแห่งมีพื้นที่จำกัดไม่สามารถปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียได้

การดำเนินการ

1. ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ให้คำปรึกษา แนะนำแก่เจ้าของหรือผู้ประกอบการแหล่งกำเนิดมลพิษเกี่ยวกับการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย ตลอดจนเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการปฏิบัติตามกฎหมายในการระบายน้ำทิ้งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมให้แหล่งกำเนิดมลพิษ มีการดูแลและตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
3. มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดการน้ำเสียทั้งระบบ

- ☐ จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพน้ำและแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางการจัดการคุณภาพน้ำและน้ำเสียของประเทศ
- ☐ สนับสนุนให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาพื้นที่และศักยภาพของ อปท.
- ☐ สร้างการรับรู้และสนับสนุนให้ อปท. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาชน และผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสีย
- ☐ ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดเก็บรายได้เพื่อการจัดการน้ำเสีย ได้แก่ ค่าอนุรักษ์คุณภาพน้ำ ค่าน้ำประปา ค่าบริการบำบัดน้ำเสีย ค่าธรรมเนียมปล่อยมลพิษ
- ☐ ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายให้เข้มข้นขึ้น
- ☐ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

เป้าหมายแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ

น้ำเสียชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อย

ละ 93

น้ำเสียชุมชนนำกลับไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 50

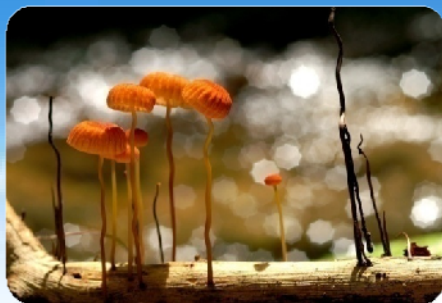
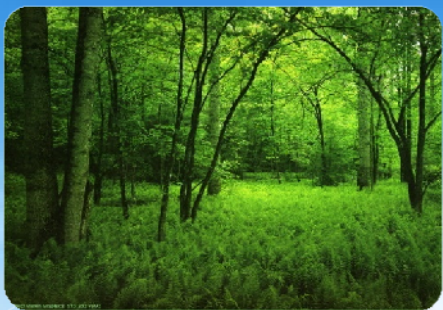

คำอธิบายเป้าหมาย

1. การจัดการอย่างถูกต้อง หมายถึง การบำบัดน้ำเสียให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด
2. การนำกลับไปใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (น้ำทิ้ง) ไปใช้ประโยชน์ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น
3. แหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชน หมายถึง แหล่งกำเนิดมลพิษประเภทอาคาร หมู่บ้านจัดสรร ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(เพิ่มขึ้น)

ขอขอบคุณครับ

www.mnre.go.th

